

Dimissionstale 2007.

Inden jeg nu om lidt siger noget meget, meget alvorligt, så skal I lige vide, at jeg har glædet mig meget til i aften.

Dimissionen er jo altid skolens helt store aften. Det er den aften, hvor vi er klædt på til fest.

På Grønland har man en fest, der hedder Det første af Altings Fest. Det vil sige man har jo på den måde ikke én fest – man får jo mange temmelig mange fester, når man fejrer det første af alting.

Jeg ved det her fra en bog af Jørn Riel, Mine fædres Hus, hedder den.

Det vil sige, det er egentlig tre bøger, og den ene af dem handler om eller rettere hedder Det første af Altings fest. En af de andre hedder: En fortælling, hvoraf man får et smukt ansigt.

I den titel er det underforstået, at den, der læser bogen, kommer til at smile eller grine. Når man gør det, bliver man nemlig meget kønnere og smukkere.

Vil man f.eks. score, så skal man altså ikke se sur ud. Så mislykkes det. Man skal smile og se glad ud, så bliver man smuk.

Men det var jo ikke det, jeg ville sige noget om.

Det var Det første af Altings Fest. Eskimoerne benytter enhver lejlighed til at holde en fest. Og der er jo altid mange første gange, man kan feste for.

Man fester f.eks., når et barn får sin første tand, når en pige får sin første menstruation, når en har skudt sin første sæl eller isbjørn, når en har drukket sig fuld for første gang.

Jeg har fået det indtryk, at kun fantasien sætter grænsen for, hvad Første, der ikke skal festes for.

Tænk sig, hvis man kører den helt ud. Man holder en fest, fordi det er første gang en eller anden har holdt en fest. Så er man nødt til at feste igen, for nu er det jo første gang, han eller hun har holdt sin anden fest.

Det er nu slet ikke nødvendigt at blive så filosofisk.

Vores dimissionsfest er nemlig slet ikke sådan en første af altings fest.

Det er jo i virkeligheden den sidste af altings fest – eller i hvert fald den sidste af nogets fest.

Ifølge ordbogen betyder dimission: afgang med eksamen fra højere skole eller læreanstalt.

Jeg har med jævne mellemrum i mine 12 år på skolen forsigtigt foreslået, at festen i stedet skulle hedde translokationsfest. Det betyder nemlig en højtidelighed på en skole, der markerer skoleårets afslutning, og hvor der bl.a. udstedes eksamensbeviser. Etymologisk er det afledt af trans locare, der betyder at overflytte. Og det er vel dybest set det, som den her fest handler om: I skal med eksamensbevis i hånd transporteres videre – overflyttes – til det næste skridt på uddannelsesvejen.

Men det er aldrig lykkedes mig at komme igennem med mit forslag. Og nu vil det heller aldrig lykkes. Stærke kræfter har ønsket, at denne aften skal hedde, som den altid har heddet, og altså skal markere jeres afgang med eksamen fra en højere skole eller læreanstalt.

Der er selvfølgelig heller ikke nogen grund til at snobbe nedad. Og vi har en god skole.

Og uanset navnet, så fejrer vi i hvert fald, at I nu forlader os.

Vi er imidlertid nogen, der helst bare vil luske lige så stille og ubemærket ud af bagdøren.

Nogen, der hader at være i centrum for opmærksomhed og ikke bryder sig om at blive hædret og fejret, ikke kan lide at blive rost – i hvert fald ikke offentligt.

Alle kan godt lide en stille sympati, lide at mærke varme – lide at føle sig velkommen – lide at føle sig som en accepteret og evt. populær del af noget. Men ikke ophøjet til noget særligt.

Det er absolut også de færreste, der er det værd, hvis man da ikke ligefrem går til yderligheder og påstår, at vi jo alle sammen er noget helt særligt, at vi hver især er et lille under og et mirakel.

Og det, synes jeg jo nok, er lige i overkanten.

Vi er trods alt først og fremmest biologiske fænomener.

Vi betyder noget for vores nærmeste og for hinanden, vi betyder noget i nuet, for tiden og på stedet. Men verdens samlede gang, menneskehedens overlevelse – ja for så vidt også vores nærmestes og hinandens – klarede sig nok også uden, at vi var her. Og havde én af os aldrig nogen sinde været her, så ville vedkommende såmænd slet ikke have været savnet.

Man skal være ualmindelig glad for sig selv, hvis man vil mene, at man er uundværlig.

Vi kan jo heller ikke alle sammen være kendte, tilhøre jetsettet og komme på forsiden af Billed Bladet.

Forestil jer, at vi alle sammen var kronprinser og prinsesser.

Så ville kronprinseparret jo stort set være ukendt. Det ville være meget uheldigt for Kongehusets omdømme.

Men lige her er vi kendte, og vi betyder på godt og ondt noget for hinanden.

Og alligevel er der jo en masse, vi ikke ved om hinanden.

Vidste I for eksempel, at jeg er en helt ung og meget talentfuld tennisspiller, der er spærret inde i en ældre mands lidt slappe krop?

Havde vi kendt hinanden endnu bedre, ville en del måske i tidens løb også have været tacklet anderledes.

I har haft hver sin skolegang – selvom I har været sammen om det. Nogle af jer har trampet lige igennem. Det har været let, lystigt og ligetil. Andre har haft det vanskeligt – af den ene eller anden grund. Der har været klassekammerater, der har haft det så vanskeligt, at der har måttet vælges en flytning fra Læsø.

Det er ikke særlig frugtbart at diskutere skyld i den forbindelse, men det er selvfølgelig altid nyttigt at fundere over, om vores fælles evne til at rumme og favne hinanden er stor nok.

I nogle situationer er vanskelighederne kommet inde fra i den enkelte.

I har her vist en enestående omsorg og empati.

Det har I også gjort, når nogle af kammeraterne har været udsat for ulykker eller meget dramatiske begivenheder – sygdom eller lign. – i f.eks. familien.

I andre situationer er vanskelighederne kommet, fordi opførsel og adfærd måske har været så aparte, at I og vi simpelthen har manglet redskaber til at håndtere det.

Vi vil alle sammen også i fremtiden møde mennesker, vi får et ansvar for, som ikke passer lige ind i vores foretrukne skabelon. Vi vil møde mennesker – elever, klassekammerater, forældre – som vil stille store krav til vores sociale intelligens, og som vil opføre sig og handle på måder, vi simpelthen ikke kan forstå.

Når det sker, er det klogt at tænke på, at det er nogle gange lettere at lave lidt om på sig selv, end det er at lave om på andre.

Nå, tilbage til dimissionen.

Trods det lidt triste, der kan ligge i at blive forladt, så er det altså det, vi fejrer og fester for i aften.

Jeres translokation – jeres transit til en anden location.

Jeg får så, som den heldige, muligheden for at give jer et sidste ord med inden overflytningen.

Det er 12. gang, og det bliver så også sidste gang, jeg står her foran en afgangsklasse på Læsø Skole og skal sige farvel og ønske jer held og lykke. Jeg skal overrække jer jeres afgangsbeviser. Jeg skal sige tak for lån af jer til jeres forældre.

Det er 3. gang, jeg selv er forældre til en jer.

Jeg har altid gjort mig en vis umage med mine dimissionstaler.
Jeg har altid tænkt mig godt om. Det ville være for simpelt, hvis jeg sjuskede.
Det ville nærmest være snyd – og ikke mindst snyd overfor mig selv.
Det ville ikke være at gøre mit bedste, og det skylder man altid at gøre.

Så det er utrolig så meget klogt, jeg har sagt i de taler.

Jeg kan huske, at jeg engang fortalte en historie om dronten. Det er en uddød fugl.
Dronten var i familie med duen, men noget større, nærmest som en svane.
Den levede for 3-400 år siden på øen Mauritius. Det var en mærkelig fugl. Den havde ingen naturlige fjender, og da der var mad nok på øen, havde dronten det godt. Den havde det nærmest alt for godt.
Derfor mistede den lidt efter lidt sin egen evne til at overleve. Den holdt op med at flyve.
Vingerne blev mindre og mindre, indtil de til sidst var blevet så små, at de slet ikke kunne bære den store krop. Små symbolske stumper blev tilbage, som minde om dengang, dronten var en rigtig fugl.
Og tiden gik. En skønne dag fik dronten så af en eller anden grund brug for at kunne stikke af. Men det kunne den ikke. Så i stedet vraltede den ind i sin egen undergang.
I kan sikkert godt forestille jer, hvordan det har set ud.

Jeg kan også huske, at jeg engang fortalte om John Wayne- eller Clint Eastwood-skolen.
Det er navnet for sådan en særlig oplevelse af, hvordan undervisningen nogle gange fungerer, når det går rigtig skidt.
Så kan man sammenligne lærerne med en flok cowboys eller kavalerister.
De møder op på fortet iført fuld mundering. På et givet signal rider de så ud i alle retninger, og skyder vildt og tilfældigt op og ud i luften. De udkæmper dagens kampe, samler skalpe og hegner territorier, de jager og plager, plages og jages, angriber og forsvarer, men sparer den sidste kugle til sig selv. Hen under aften – nej lidt før, når vi nu tænker på vores ringetider – vender de så sveddryppende hjem igen til en kop kaffe i saloonen, inden natten sænker sig, tiden hvor man renser og plejer sine sår, kontrollerer udrustningen og planlægger sin rute og strategi forud for næste dags ensomme ridt.
Det kan I nok også godt forestille jer.

Men nu skal I og vi ikke udkæmpe flere kampe.
Nu fejrer I og jeg hver sin den sidste af nogets fest. Vi skal videre og over til noget helt andet.
Vi skal i gang med noget nyt.

Og det er jo det, det hele drejer sig om. Noget nyt – altid at være indstillet på nyt.

Er der noget nyt? Hvad' nyt?
Vi efterspørger hele tiden det nye. Ny mode, nye skandaler, nye tal og statistikker, noget vi ikke har set før.
Jeg har svært ved at forestille mig én komme og spørge med særlig interesse:
Nå, hvad er så ligesom det plejer? Hvad er der så ikke lavet om på?

I skal på en ny skole – ikke Christian, han bliver her lige lidt endnu – men det gælder selvfølgelig også for Christian: Ny klasse, nye lærere, nye kammerater.

Der bliver serveret.

Nu skal jeg naturligvis ikke tage forventningens glæde fra nogen af jer.
Det nye, I skal i gang med, bliver spændende. Nyt er altid spændende.

Men i forhold til undervisning så er det noget vanskeligt altid at diske op med noget nyt.
Det tror jeg i virkeligheden slet ikke, at en skole, hverken vores eller andre, kan.
En skole er ikke et nyhedsprogram i fjernsynet.
Skolen er jo netop til for at formidle det gamle, vores viden er jo gammel.
Det vi skal lære jer er jo i sagens natur noget, vi ved. Vores metoder og vores evindelige spørgsmål er kun svar på noget, som I godt ved, at vi ved i forvejen og som vi selvfølgelig allerede kender svarene på.
Det kan jo aldrig blive noget nyt.

Kan I forestille jer det her sceneri:

I sidder glade og forventningsfulde ved jeres små pulte. Spidse blyanter og ører og albuer. Klar, parat, start. Så kommer jeg eller en af de andre ind. Og I spørger så snart døren går op, som det nu er jeres natur: Hvad nyt har du så at lære os i dag?

Jo nu skal I høre: Hvis I har en retvinklet trekant, så har en ung græker fundet ud af, at så er $a^2 + b^2 = c^2$. Det var da en nyhed, hva'?

Eller; for nu at blive i et af mine fag.

Jo nu skal I høre: I København forventede man, at den danske hær, der stod opmarcheret lige nord ved Dannevirke, ville kunne modstå ethvert preussisk angreb.

Men så besluttede De Meza – han var general og temmelig gammel – lige pludselig, at man skulle flygte i nattens mulm og mørke og prøve at se, om man kunne nå til Als, uden at nogen opdagede det. Det var da noget af en nyhed?

Nej, det var måske i bedste fald, noget I ikke vidste i forvejen, og det var i hvert fald noget, som nogen har bestemt, at det er vigtigt at vide.

Så det er også sådan noget, I bliver udsat for der, hvor I nu kommer hen.

Der er ofte mere tale om hårdt arbejde, end der er tale om nyt, sjovt og fornøjelse.

For sådan er nu engang skolen. Undervisning kommer af at vise undere.

Prøv og tænk lidt over hvad underholdning betyder!

Pas på I ikke kommer til at forveksle de to ord.

Så kommer det nemlig nemt til at gå, ligesom det gik Mester Gert Westphaler.

Jeg tror, de fleste af jer ved, hvem Jesper Klein er.

En herlig skuespiller, der bl.a. spillede Rigsantikvar Bertramsen i sidste års genudsendelse af Pyrus-julekalenderen.

En af Jesper Kleins tidligere store roller var rollen som barberen Gert Westphaler i Holberg-komedien Den meget talende Barber. Stykket er skrevet i 1722.

Stykket handler i al sin gribende enkelthed om en ung barber, der taler for meget og siger for lidt, og derfor hverken får gennemført et arrangeret frieri til den dejlige apotekerdatter eller er stand til at holde fast på noget eller nogen som helst hoved helt, indtil han er færdig med at barbære det. Folk

flygter simpelthen fra ham, fordi han hele tiden taler og taler om det, han synes er så interessant ved sig selv, og det han har oplevet, specielt en togrejse fra Haderslev til Kiel og det par ting, han ved om de syv kurfyrster i Tyskland.

Gert Westphaler klager i en Monolog over, at Folkene i Byen ikke værdsætter en Mand som kan tale; de vil bare æde, drikke og spille Kort. Og »Talen er jo det, hvorudi vi kiendes fra Besterne, det andet, nemlig at spille, æde og drikke, og sove, har vi tilfælles med Besterne«. Bæsterne betyder dyrene.

Nå, vores barber-ven bliver som afslutning på stykket ført for en domstol og anklaget for at tale for meget. Og dommen kommer til at lyde på, at han skal holde sin kæft. I tre dage må han ikke åbne munden – og han bliver ikke gift med den dejlige apotekerdatte.

En af Holbergs pointer er, at folk har ret til ikke at gide høre på hinanden. Med andre ord, man har ret til ikke at ville underholdes.

Havde Gert Westphaler nu kunnet tilfredsstille folks nyhedstrang eller fortalt dem noget, de kunne bruge til noget, så var han nok ikke blevet anklaget og dømt, men talestrømmen var kun fyldt med noget, der var ligegyldigt, og så er det vel også bedre at bruge munden til at æde og drikke med.

Og vi skal lige have fat i lidt mere Gert Westphaler: Man kan blive straffet, hvis man taler for meget.

Det tror jeg egentlig også, I har oplevet. De fleste af jer har sikkert fået skæld ud for snakke i timerne. Nogen er måske i tidens løb blevet sat uden for døren af den grund – eller sendt på kontoret.

I hvert fald har en del af jer måttet aflevere jeres mobiltelefon til forældreafhentning fra min skuffe.

Og det har næppe ret tit været fordi I har sagt noget fornuftigt – fordi I har deltaget aktivt i undervisningen – så har læreren i hvert fald været et fjols.

Det har været fordi, I har forstyrret det, som I var samlet om.

Læreren har fået dårlig samvittighed over at få 150 kroner for at stå og vise jer undere, og så er tiden i stedet gået med at skulle stoppe en eller andens forsøg på at underholde sidemanden eller hele klassen med vittigheder eller kommentarer eller mærkelige lyde.

Det er det, der sker med Gert. Han bliver altså dømt til at tie stille.

Og jeg synes i grunden det er i orden. Gert, han er et fjols, der slet ikke forstår, hvornår nok det er nok. Men det fornemmer de andre i byen, dem der ikke gider høre på ham.

Og derfor får de ham dømt til at holde kæft.

De går jo heller ikke glip af noget særligt. Han ved måske nok en lille smule mere, end de gør om nogle forskellige ting. Men så ved de noget andet, som Gert sikkert ikke ved. Så det var nok til at leve med.

Det kan da også være svært at afgøre, hvornår nok det er nok.

Hvornår skal man holde kæft, og hvornår skal man sige noget?

Hvornår er der sagt nok?

For at kunne dømme, må man have nogle regler.

Og så benytter man sig af love og paragraffer til at bekæmpe det, man ikke gider, eller det man ikke bryder sig om.

Det skulle være forbudt at – og så kommer der et eller andet, man ikke gider have. Og der er efterhånden rigtig mange ting, vi ikke gider have, og som derfor er blevet forbudt. Det er vist nok sandt, at Danmark er det land i verden der har næstflest love, bekendtgørelser, cirkulærer, forordninger, vejledninger. Det land, der har flest, er ikke overraskende Sverige. Tyskland for eksempel har kun ca. halvt så mange – og de er endda mere end 15 gang så mange mennesker, som vi er.

Hvorfor er det sådan? Hvorfor skal vi styres med så mange love. Kan vi da slet ikke selv finde ud, hvad der er rigtig, og hvad der er forkert – hvad man må, og hvad man ikke må? Det kan vi åbenbart ikke. Vi elsker tilsyneladende at lave regler og love – vi smækker os i paragraffer.

Lad os bare lige et øjeblik prøve og se på skolens egne regler.

Nogle af dem kalder vi ordensregler.

For få år siden havde vi bare 9 trivselsaftaler, og de var forholdsvis nemme at huske.

De lyder sådan her:

1. På skolen opfører jeg mig hensynsfuldt og ordentligt overfor andre, overfor vores alle sammens bygninger, ting og inventar. Det samme gælder til og fra skole.
2. Jeg møder til tiden i skole, har mine ting i orden, respekterer andre, taler ordentligt og hjælper andre, hvor jeg kan.
3. Der gælder nogle helt enkle og klare forbud på skolen, som jeg ikke overtræder.
4. I tilfælde af sygdom eller andet fravær, sørger jeg for at skolen får besked.
5. Der er bestemte ting, jeg kun må gøre på bestemte steder og områder.
6. I sommerhalvåret er jeg med i skolens udeordning, så længe jeg går i 1. og 2. afdeling.
7. Jeg kan, hvis det er vigtigt, låne skolens telefon i skoletiden.
8. Jeg retter mig efter de beskeder, jeg får af en lærer.
9. Sammen med alle de andre hjælper jeg med til at gøre skolen til et rart sted at være for både børn og voksne.

Vi vidste jo godt, at der bag de lidt brede trivselsaftaler lå noget praktisk. Hvad betyder det for eksempel, at der er bestemte ting, jeg kun må gøre på bestemte steder og områder?

Klart nok, at det er smart nok, at vi har toiletter på skolen. Men det var jo ikke det, der blev tænkt på, da den trivselsaftale kom med.

Vi har hele tiden vidst, at der bag trivselsaftalerne lå nogle færdselsregler, der gjaldt, selvom de ikke var skrevet ned.

I har f.eks. i mange, mange år ikke måttet spille fodbold i den store skolegård.

I har ikke måttet løbe på gangene, I har slet ikke måttet spille bold indendørs, I måtte ikke lege i den lange mørke gang ved filmlokalet, og I har selvfølgelig aldrig måttet skrive sjofle ord på væggene.

Men nu er det tilsyneladende ikke nok mere. De seneste år har det vist sig, at der er brug for, at vi skriver alle reglerne ned.

På et tidspunkt blev det nødvendigt at lave en lov om, at jeres mobiltelefon ikke måtte ringe, og at I ikke måtte sms'e i timerne.

Skolebestyrelsen og lærerne besluttede for et par år siden, at nu måtte ingen elever forlade skolen i skoletiden mere, og folketinget besluttede, at ingen elever måtte ryge på skolen.

Så lavede lærerne en række bestemmelser, f.eks. at I skulle hjem efter glemte ting, og at man kun måttet bruge én stol, når man ser film i samlingsalen.

Og de er alle sammen blevet skrevet ned.

I vores antimobbepplan – for sådan en har vi også lavet – står der oven i købet, at alle klasser skal lave fem klasseregler, som skal ophænges i klassen.

Der er det lidt mærkelige ved regler og love, at de altid laves for at holde styr på andre.

Det er ikke mig, der ikke kan styre mig – det er de andre.

Jeg kunne f.eks. ikke finde på at stjæle en cykel eller vælte gravsten på en kirkegård. Når der derfor er forbud mod at stjæle – cykler og alt mulig andet, og forbud mod at vælte gravsten, så må det jo være fordi, der er andre, der kunne finde på at gøre det, og så er det vigtigt, at vi kan henvise til, at det må de ikke, og når de så gør det alligevel, så kan vi straffe dem.

Men hvis nu alle er enige om, at man selvfølgelig ikke hverken stjæler cykler eller vælter gravsten eller kører tusindvis af kilometer med en grisetransport uden at grisene får hverken vand eller mad, eller slår svenskere i maven med knytnæver, hvorfor skal vi så have love, der forbyder det.

Tror I på, at der er nogen, der siger til sig selv: det er sørme godt, at det er forbudt at slå andre i maven med knytnæver, for ellers havde jeg gjort det.

Næppe, men vi må jo trods alt indrømme, at der både er stjålet cykler og væltet gravsten på Læsø.

Så man kan jo også sige, at det ikke har hjulpet noget, at det er forbudt.

Nå, alting har en ende, og det skal den her tale jo også have.

Og jeg har jo lige fortalt, at man kan blive dømt for at sige for meget.

En af de få ting, jeg kan huske min far altid sagde, var jo også: ”Det er meget bedre at tie stille og blive mistænkt for at være dum – end at sige noget og så slette enhver tvivl.”

Hvis man ikke siger så meget, så er der jo heller ikke så meget, man skal fortryde bagefter. Tænk, hvis man kunne holde kæft med tilbagevirkende kraft?

Det er så nemt at tage fejl.

I det meste af menneskehedens historie har alle vidst, at jorden var flad, og de har sagt det, og jeg tror f.eks. også at IBMs tidligere direktør Thomas Watson fortryder, at han i dag kan citeres for at have sagt: Jeg vil tro, der på verdensplan bliver et marked for ca. fem computere.

Det kan man da kalde en fejlvurdering.

På den afskeds-t-shirt jeg fik af jer på sidste skoledag, havde I skrevet det berømte Chuang Tzu-citat:

I nat drømte jeg, at jeg var en sommerfugl. Hvordan kan jeg vide, at jeg ikke lige nu er en sommerfugl, der drømmer, at jeg er mig?

Ja, hvordan kan jeg egentlig det? Det kan jeg måske heller ikke.

Men hvis jeg nu opfører mig ordentlig, lever et liv blandt mine nærmeste, sætter mig mål, som jeg er i stand til at indfri, lader mig fejre, når det ikke kan være anderledes, holder min kæft, hvis jeg ikke har noget fornuftigt – eller lad gå: noget underholdende – at sige, efterlever de trivselsaftaler, der gælder, der hvor jeg nu er, forfølger mine drømme og håb, og gør det så godt som jeg kan, så kan det måske i virkeligheden også være fuldstændig ligegyldigt, om jeg en sommerfugl eller jeg mig.

Så er jeg nemlig sikker på, at jeg oplever både succes og fiasko, forelskelse og forsmåelse, kærlighed og had, får ris og får ros, bliver drillet og bakket op, får og tilbyder – kort sagt lever.

Og det må jo være det, det hele handler om.

Så med en lille bitte omskrivelse af Lukas Evangeliet kap. 13 vers 20 og med venlig hilsen til eskimoernes fester, så lad den her jeres sidste af altings fest på skolen blive det første af altings fest i resten af jeres liv.

Tak for den tid vi har brugt på hinanden.

Tak for lån af ungerne.

Tillykke med vores alle sammens fælles resultater.

Lad os håbe på og regne med, at det var godt nok, for det bliver ikke bedre.

Det er ”as good as it gets”.